

Reinterpretacije motiva v modelacijskih strukturah

dr. Špela Udovič, profesorica grafičnega oblikovanja in likovne umetnosti,
Srednja medijska in grafična šola Ljubljana

Reinterpretacije motiva v modelacijskih strukturah je tema projektne naloge s področja likovne teorije, ki se nanaša na proces ponovnega razmisleka, preoblikovanja in novih interpretacij že obstoječih vizualnih motivov. Gre za likovni pristop, v katerem avtor prevzame obstoječi motiv, ga izrazi na nov način, v drugačnem slogu, uporabi drugačno likovno tehniko, poudarja različne vidike motiva, s tem pa preusmeri pozornost gledalca na nove detajle ali druge poudarke. Dijaki v raziskovalni nalogi motiv razčlenjujejo s stališča zgradbe slikovnega polja, prostorskih kvalitete oziroma prostorskih ključev ter svetlostne in barvne lestvice vizualne materije ter ga reinterpretirajo v različnih modelih oblikovanja s stilizacijo, z rastriranjem, s tonskim slikanjem, s tonsko modelacijo in z barvno modulacijo.

Uvod

Umetnost vedno znova črpa snov iz obstoječega, pri čemer vedno vzpostavlja nek nov, globok pomen estetskega bivanja, shranjenega v zasebnih raziskovanjih ... (Udovič 2009)

Reinterpretacije motiva v modelacijskih strukturah je tema projektne naloge s področja likovne teorije, ki zajema analize zgradbe slikovnih površin in se nanaša na proces ponovnega razmisleka, preoblikovanja in novih interpretacij že obstoječih vizualnih motivov ali tematik. Gre za likovni pristop, v katerem avtor prevzame obstoječi motiv, ga izrazi na nov in edinstven način, pogosto s poudarkom na lastnem izraznem slogu.

Reinterpretacije se lahko kažejo v različnih načinih. S spreminjanjem stila ustvarjalec lahko prevzame že obstoječi motiv in ga prikaže v drugačnem slogu, na primer v abstrakciji, realizmu, impresionizmu, kubizmu in drugo. Sprememba stila k motivu dodaja nov izraz in dimenzijo. S spreminjanjem tehnike avtor lahko uporabi drugačno tehniko, npr. slikanje, risanje, kiparstvo ali fotografijo, pri čemer uporaba nove tehnike lahko prinese nove vizualne učinke in občutke. S spreminjanjem konteksta je motiv lahko postavljen v drugačen čas, prostor ali okolje, kar lahko povzroči drugačen pomen ali razumevanje. Kadar avtor doda osebno perspektivo, lahko svoje osebne izkušnje, čustva in mnenja vključi v reinterpretacijo, s čimer motiv pridobi nove globine in pomene. S poudarjanjem različnih vidikov ustvarjalec lahko osvetli manj opazne ali spregledane vidike motivov, s tem pa preusmeri pozornost gledalca na nove detajle ali druge poudarke. S simboličnim in metaforičnim raziskova-

njem avtor lahko uporabi motive kot simbole ali metafore za širša družbena, čustvena ali filozofska vprašanja.

Modelacijske strukture reinterpretacij

Dijaki v raziskovalni nalogi motiv razčlenjujejo s stališča zgradbe slikovnega polja, prostorskih kvalitete oziroma prostorskih ključev ter svetlostne in barvne lestvice vizualne materije. Takšne analize so likovni eksperimenti preverjanja percipiranja vizualnih struktur in njihovega prevajanja v različne likovne reinterpretacije z uporabo različnih slikarskih in risarskih tehnik.

Reinterpretacije motiva so na analogen način preneseni motivi slikovne predloge – fotografije na papir. Motiv, ki je sicer prepuščen prosti izbiri dijakov, je pogojen z dobro ločljivostjo fotografije, ki pa mora biti tudi dovolj kontrastna. Dijaki se nato odločijo, katere modelacijske načine in tehnike risanja oz. slikanja bodo uporabili za poustvaritve izbranega slikovnega polja. Nabor reinterpretacij običajno obsega ročno oblikovanje do pet likovnih kompozicij v različnih tehnikah, ki se lahko nanašajo le na tonske razčlenitve svetlobe in sence, lahko pa dijaki oblikujejo tudi barvne analize. Pri analizi svetlobe in sence gre za uporabo več vrst rastriranja, tonsko slikanje in stilizacijo podobe, pri barvnih analizah pa za uporabo barvno-tonskega slikanja, komplementarnega kontrasta, barvne modulacije in barvne stilizacije.

Rastriranje

V likovnem oblikovanju so rastri oblike tipsko urejenih tekstur, ki so osnovane na ploskovnih oblikovnih možnostih likovnih elementov, točka, linija, barva. Praviloma nastajajo z gostenjem ali redče-

njem točkastih tvorb (gostota), z enakomernim ali ritmičnim nizanjem ter križanjem linij (šrafiranje) in optičnim mešanjem barv na osnovi točkovne gramatike. Z rastru je mogoče doseči učinke bolj ali manj homogene ploskovitosti, svetlostnih razlik, prehodov med svetlostnimi razlikami, iluzije reliefnosti in prostora ter učinke različnih barvnih vrednosti. (Muhovič 2015, 661)

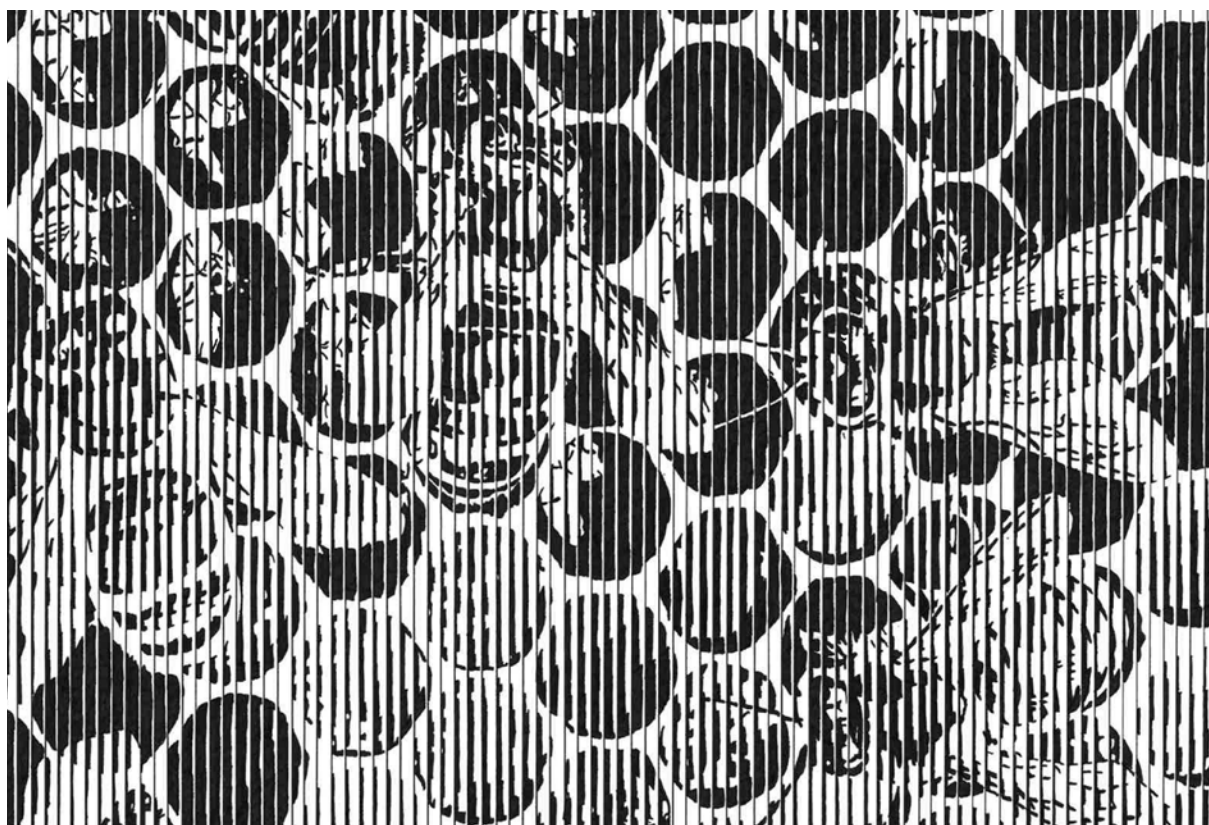
Eno najnatančnejših analiz strukture slikovnega polja nam omogoča oblikovanje s tehniko frekvenčnega rastra (slika 9). Različne tonske vrednosti je mogoče simulirati s tiskanjem zelo majhnih pik, ki so postavljene zelo skupaj. Naši možgani takšne površine zaznajo kot svetlostni ton in ne kot množico pik. Tako se navidezne tonske vrednosti spreminjajo v rastrske tonske vrednosti. Pike pri frekvenčnem rastriranju so zelo majhne in enako velike, zato se lahko upodobi natančnejše detajle. Svetle in temne površine

na ploskvi ustvarjamo z redčenjem enako velikih točk, kjer so površine svetle, oziroma z zgoščevanjem točk, kjer so površine temne, pri čemer oblikujemo ustrezne svetlostne prehode in razlike, kar v likovnoteoretskem jeziku imenujemo tonska modelacija.

Tudi pri linijskem rastru gostoto in velikost rastrskih pik določa linijatura rastra, le da linije ne tvorijo mrežnega sistema točk, ampak le linijaturo, ki lahko poteka v kateri koli smeri. Manjši, kot je razmik linij v linijaturi, večja je ločljivost motiva. Pri oblikovanju motiva namesto spreminjanja velikosti točk debelimo linije. Razdalja med linijami je enaka, črte pa se med seboj razlikujejo le po zadebeljenosti. Debelejše, kot so linije, temnejši ton predstavljajo in obratno, tanjše linije predstavljajo svetlejši ton (slika 2). Pri linijskem rastriranju je v analizi oblik nujna redukcija in stilizacija oblikovnih elementov.

Slika 1: Slikovna predloga Čebele (Vir 1).

Slika 2: Tadeja Klopčič, 2020, linijski raster.

Slika 3: Tadeja Klopčič, 2020, sivinsko tonsko slikanje.

Slika 4: Tadeja Klopčič, 2020, črno-bela stilizacija podobe.

Tonska modelacija

»Prikazovanju plastike predmeta na risbi s senčenjem pravimo tonska modelacija. Pri naturalističnem tonskem risanju je predvsem pomembno natančno opazovanje odnosov med tonalitetami.« (Šuštaršič in ostali 2004, 145) S tonsko modelacijo so dijaki natančno analizirali svetlostne odtenke svin in njihove odnose (sliki 3 in 6). Tonska modelacija je pri slikarstvu ključna za ustvarjanje tridimenzijskega učinka in ločevanje oblik v slikovnem polju. Različne tonske vrednosti ustvarijo vtis osvetlitve, senc, reliefnosti in prostorskih kvalit, obenem pa tudi mnogih različnih vzdušij.

Stilizacija podobe

Stilizacija podobe v likovni umetnosti je proces abstrahiranja in pomeni redukcijo likovnih elementov na bistvene sestavine slikovnega polja. Milan Butina (1997, 111) pravi: »V procesu abstrahiranja

odstranjujemo nebitno, posamično, manj pomembno in naključno, ohranjamo pa bistveno, splošno in nujno.« Dijaki vidno podobo poenostavljajo do bistvenih elementov, ko le ta dobiva abstrakten značaj. Proces

abstrahiranja je pomemben, saj s takšno analizo slikovnega polja dijaki zahtevne podobe preoblikujejo v elementarno likovno govorico s poudarjeno karakterizacijo njihovih značilnosti. Dijaki so reinterpretacije lahko oblikovali

Slika 5: Slikovna predloga Kitara (Vir 2).

Slika 7: Barbara Zorko, 2022, črno-bela stilizacija podobe.

Slika 6: Barbara Zorko, 2022, sivinsko tonsko slikanje.

tako v barvni stilizaciji (slika 10) kot tudi v črno-beli različici (sliki 4 in 7), kjer je poleg odsotnosti barve eliminiran tudi vpliv tonske modelacije. Tea je za kompozicijo v barvni stilizaciji (slika 10) zapisala: »Ta izdelek je zagotovo eden izmed tistih, ki si jih moramo ogledati z razdalje, saj sem ga ravno v ta namen oblikovala tako, da med barvami ni veliko mešanja oziroma prehajanja iz ene v drugo, zaradi česar končen motiv bolje vidimo z razdalje.« (Bobnar 2021, 19) Tadeja je ime-

la z redukcijo tonskih vrednosti čebel (slika 4) zelo zahtevno nalogo: »Dobro sem morala premisliti, katere dele bom pobarvala s črno barvo, tako da se še vedno lahko razbere, kaj je na sliki.« (Klopčič 2020)

Tonsko slikarstvo

»Tonsko slikarstvo je slikarstvo, za katerega ni značilna barvna pestrost, ampak prevlada določene barve v različnih stopnjah svetlosti in nasičenosti.« (Šuštaršič in ostali 2004, XXIV) Pri tem na-

činu slikanja je še vedno temeljna artikulacija slike svetloba in senca, barva ima le vlogo spremljajočega likovnega elementa, ki ga avtor izbere po lastnem navdihu. V postopku odslikavanja analize svetlobe in sence je podoba odslikana s pomočjo izbrane barve, ki je temnjena z uporabo črne, svetljena pa praviloma z uporabo bele (slika 11). Pri tem je potrebno upoštevati svetlostno lestvico določene barve. Dijakinja je o postopku oblikovanja slikovnega polja povedala: »Tonsko slikanje je bil izdelek, ki sem ga končala v najkrajšem času. Edina težava, ki sem jo imela, je bila ta, da je bilo mešanje bele in zelene tempere precej zahtevno, saj sem morala zeleno dodajati beli v najmanjših količinah, ker je mešanica barv zelo hitro postala pretemna. Posledica tega je bilo to, da sem morala isti odtenek namešati kar nekajkrat, da sem dobila želeno nasičenost. Na začetku sem sicer podvomila, ali je bila izbira zelene barve prava odločitev, vendar sem sedaj, ko sem izdelek končala, z izbiro barve zelo zadovoljna in se mi zdi, da motiv pri kateri drugi barvi ne bi prišel tako dobro do izraza, kot je sicer.« (Bobnar 2021, 17)

Barvna modulacija

Poseben način uporabe barv, ki upošteva predvsem barvnost, imenujemo kolorizem ali barvna modulacija. Pri kolorističnem slikanju je občutek tridimenzionalnosti teles ustvarjen s ploskovitim nanašanjem toplih in hladnih barv. Tople barve rumsena, oranžna in rdeča so svetlejše in jih zaznavamo kot bližnje, hladne barve zelena, modra in vijolična pa so temnejše in jih zaznavamo kot bolj oddaljene. Ker je barva v kompozicijo nanešena v obliki manjših in večjih barvnih ploskev, so za modulacijo značilni stopnjeviti, nenadni prehodi iz ene barve v drugo. Osvetljeni deli so torej oblikovani s toplimi odtenki, za senčne dele so uporabljeni hladni barvni odtenki (slika 12).

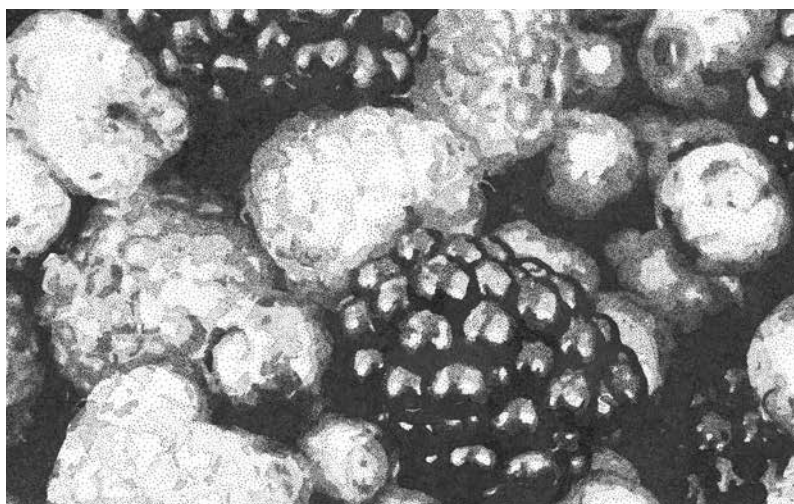
Slika 8: Slikovna predloga Gozdni sadeži (Vir 3).

Komplementarni barvni kontrast

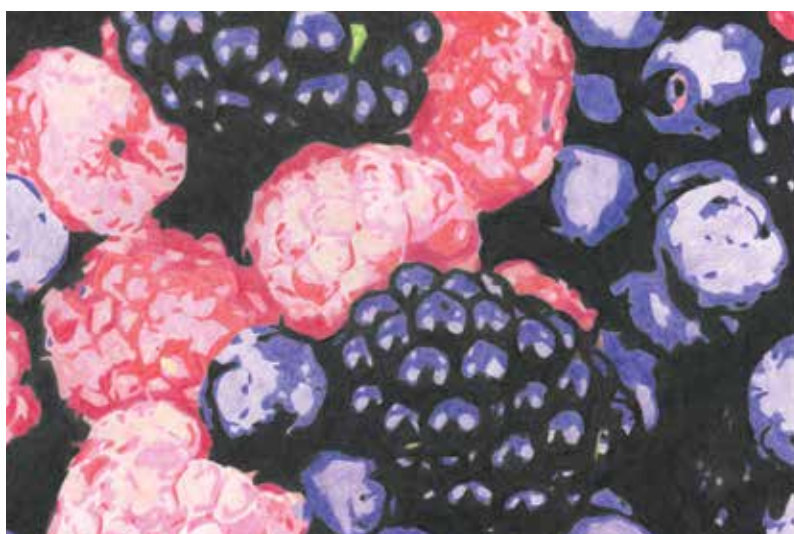
Komplementarni barvni kontrast je kontrast dveh barv, ki se medsebojno dopolnjujeta. Vsaka barva ima vedno samo eno komplementarno barvo. To sta barvi, ki si v barvnem krogu stojita nasproti. Komplementarni kontrast pigmentalnih snovnih barv tvorijo: rumena – vijolična, rumenooranžna – modrovijolična, oranžna – modra, rdeče-oranžna – modrozeleno, rdeča – zelena in rdečevijolična – rumenozelena. Komplementarni barvi sta protisloven par, saj se postavljene skupaj zaradi simultanekega kontrasta okrepi do največje intenzivnosti, po drugi strani pa se zmešani skupaj uničita do sive barve. Dijakinja se je odločila za uporabo rumene in vijolične barve (slika 13). Rumena in vijolična ne predstavljata le komplementarnega kontrasta, temveč hkrati tudi skrajno vrednost svetlo-temnega kontrasta.

Zaključek

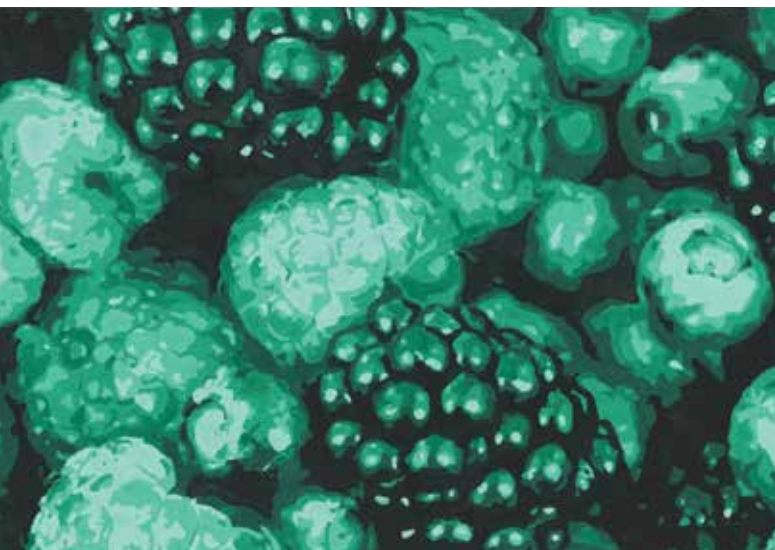
Reinterpretacija motivov v različnih modelacijskih strukturah omogoča dijakom, da raziskujejo znane motive na svež in inovativen način, ustvarjajo nove poglede na izbrane teme ter izražajo ustvarjalnost in razumevanje sveta skozi svoje delo.

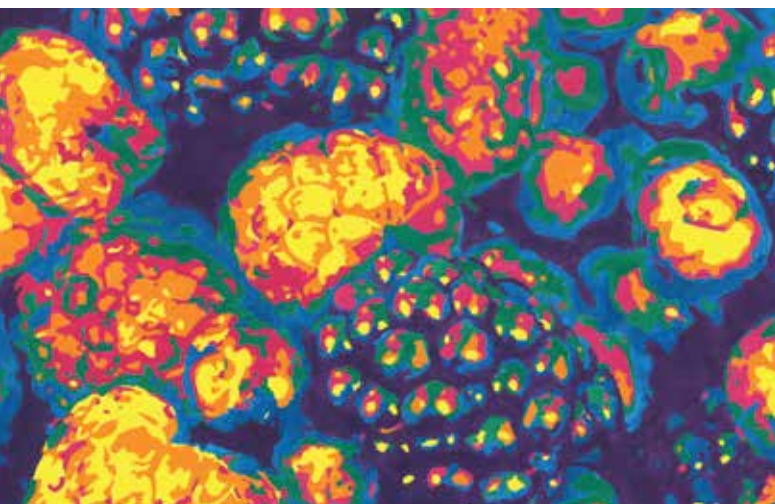
Slika 9: Tea Bobnar, 2021, frekvenčni raster.

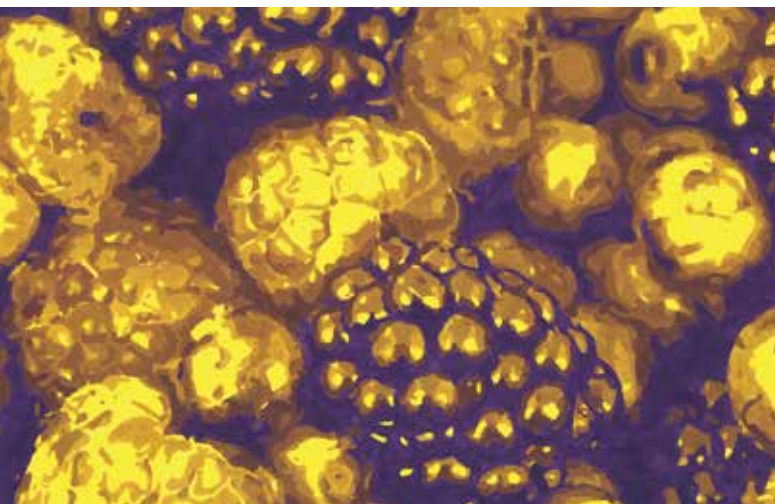
Slika 10: Tea Bobnar, 2021, barvna stilizacija.

Slika 11: Tea Bobnar, 2021, tonsko slikanje.

Slika 12: Tea Bobnar, 2021, barvna modulacija.

Slika 13: Tea Bobnar, 2021, komplementarni kontrast.

V raziskovanju izraznih možnosti in različnih materialov so nastale drugačne in nove kvalitete ter načini gradnje likovnih organizmov. Prek procesa dela, raziskovanja likovnega izraza v posameznih tehnikah in njihovih izraznih možnostih so se tako oblikovale nove podobe. Procesualnost v povezavi z vizijo je na ta način postala stanje kreativnega in produktivnega mišljenja, ki je vodilo v vedno večje ozaveščanje poti do likovnega izraza. Nastala likovna dela se tako manifestirajo v različnih oblikah. Ta slikovna polja zaradi narave dela, formata, materialov ter značaja tehnike postopoma spreminjajo svoj vizualni izraz ter likovno delovanje.

Zanimiv pa je tudi zaključni komentar Tadeje Klopčič, ki na kratko oriše pomen projekta: »Za svoje izdelke sem porabila veliko časa, kar sem seveda tudi pričakovala. Zastavila sem si kar visoke cilje, saj je za takšne izdelke potrebno veliko natančnosti in potrpljenja. Pri izdelovanju izdelkov sem tudi spoznala, da sem si izbrala zelo zahtevno slikovno predlogo. Mislim, da sem opravila zelo dobro glede na zahtevnost vsakega posameznega izdelka. S to nalogo pa sem se prav tako veliko naučila o sebi, kaj lahko dosežem in kako natančna ter potrpežljiva sem lahko.«

Viri in literatura

- Bobnar, T. (2021): *Reinterpretacije motiva v modelacijskih strukturah: 4. predmet poklicne mature*, Srednja medijska in grafična šola Ljubljana.
- Butina, M. (1997): *Uvod v likovno oblikovanje*. Ljubljana: Debora.
- Klopčič, T. (2020): *Analiza svetlobe in sence: 4. predmet poklicne mature*, Srednja medijska in grafična šola Ljubljana.
- Kumar, M. (2008): *Tehnologija grafičnih procesov: 3., prenovljena in razširjena izdaja*. Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje.
- Muhovič, J. (2015): Leksikon likovne teorije: slovar likovnoteoretskih izrazov z ustreznici iz angleške, nemške in francoske terminologije. Celje; Ljubljana: Celjska Mohorjeva družba: Društvo Mohorjeva družba.
- Šušteršič, N.; Butina, M.; De Gleria, B.; Skubin, I.; Zornik, K. (2004): *Likovna teorija: učbenik za likovno teorijo v vzgojno-izobraževalnem programu umetniška gimnazija – likovna smer*. Ljubljana: Debora.
- Udovič, Š. (2009): *Metamorfoze - uporaba elektronskih medijev v sodobni grafiki. Likovna vzgoja : revija za vse stopnje izobraževanja*. Letn. 10, št. 49/50, str. 46–51.
- Zorko, B. (2022): *Analiza svetlobe in sence 4. predmet poklicne mature*, Srednja medijska in grafična šola Ljubljana.
- Vir 1: Flickr (2023): nectar and pollen: Dostopno na: https://www.pinterest.com/pin/44332377556578302/?nic_v1=1a7Hvp0A%2BOLmlwY234vDVnhW3i8UNAil6V7rg%2FyvMATVlcBH%2Fy%2BDZOx005SlwyG6p, 10. 9. 2023.
- Vir 2: Twitter (2023): harry styles: an aesthetic: Dostopno na: <https://twitter.com/LHupdates/status/980520835978006528/photo/3>, 10. 9. 2023.
- Vir 3: Pexels (2023): Blue Berries Close Up Photography: Dostopno na: <https://www.pexels.com/photo/blue-berries-close-up-photography-87818/>, 10. 9. 2023.